

DOI: 10.15276/ETR.02.2023.3

DOI: 10.5281/zenodo.8154887

UDC: 338.45

JEL: L69

СТАН ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

STATE AND EFFICIENCY OF INDUSTRY DEVELOPMENT IN UKRAINE

Olha S. Brahina, PhD in Economics
Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine
ORCID: 0000-0002-2050-552X
Email: BraginaOS@ukr.net

Iryna O. Zabrodna
Odesa Polytechnic National University, Odesa, Ukraine
Email: zabrodna.8111029@stud.op.edu.ua

Received 29.03.2023

В сучасних умовах господарювання промисловість має ключове значення для розвитку вітчизняної економіки. Оскільки галузь промисловості достатньо сильно впливає на соціально-економічний стан країни, ґрунтовне дослідження даної галузі відіграє важливу роль. Таким чином, аналіз стану та проведення оцінки ефективності промисловості в Україні займає пріоритетне місце в системі сучасних наукових досліджень та зумовлює необхідність подальшого проведення досліджень в даній галузі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Вагомий внесок в дослідження питань аналізу стану та оцінки ефективності розвитку промисловості України внесли як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, зокрема Вишневський В.П., Галиця І.О., Кизим М.О., Кіндзерський Ю.В., Олійник А.Д., Пирог О.В., Причепка І.В., Хаустова В.Є., Шевченко А.В., Юсупова Т.М., Якубовський М.М. та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатній рівень вивченості питання аналізу промисловості країни і досі лишається актуальним і потребує подальшого дослідження.

Метою статті є здійснення аналізу стану та проведення оцінки ефективності промисловості в Україні.

Основними завданнями статті виступають:

- огляд основних макроекономічних показників розвитку економіки України;
- аналіз динаміки основних показників розвитку промислових підприємств країни;
- аналіз обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств України за видами економічної діяльності;
- аналіз рентабельності операційної діяльності промислових підприємств;
- аналіз чистого прибутку (збитку) промислових підприємств України.

Брагіна О.С., Забродна І.О. Стан та ефективність розвитку промисловості в Україні. Оглядова стаття.

У статті авторами здійснено аналіз стану та проведено оцінку ефективності промисловості в Україні. В межах дослідження було здійснено огляд основних макроекономічних показників розвитку економіки України, визначення фактичного значення яких дало можливість сформулювати пронози їх змін на майбутнє. В процесі дослідження було проаналізовано динаміку основних показників розвитку промислових підприємств країни, який дає нами судити про наявність як позитивного, так і негативного характеру змін. Здійснений аналіз обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств України за видами економічної діяльності, аналіз рентабельності операційної діяльності промислових підприємств та аналіз чистого прибутку (збитку) промислових підприємств України дає можливість судити про ефективність та результативність функціонування галузі промисловості.

Ключові слова: стан, ефективність, розвиток, підприємство, промисловість, показник

Brahina O.S., Zabrodna I.O. State and Efficiency of Industrial Development in Ukraine. Review article.

In the article, the authors analyzed the state and assessed the efficiency of industry in Ukraine. Within the framework of the study, an overview of the main macroeconomic indicators of the development of the economy of Ukraine was carried out, the determination of the actual value of which made it possible to form a prognosis of their changes for the future. In the process of research, the dynamics of the main indicators of the development of industrial enterprises of the country were analyzed, which allows us to judge the presence of both positive and negative changes. The analysis of the volume of products sold (goods, services) of industrial enterprises of Ukraine by types of economic activity, the analysis of the profitability of the operational activities of industrial enterprises and the analysis of the net profit (loss) of industrial enterprises of Ukraine provides an opportunity to judge the efficiency and effectiveness of the functioning of the industry.

Keywords: condition, efficiency, development, enterprise, industry, indicator

Виклад основного матеріалу дослідження

Кожне підприємство, хоч і представляє собою самостійну господарюючу одиницю, одночасно є елементом економічних систем більш високого рівня – певної галузі чи усієї держави в цілому. Тому діяльність підприємства не може розглядатися без вивчення умов, в яких воно функціонує. Будь-яке сучасне підприємство представляє собою відкриту систему, що тісно взаємодіє із зовнішнім середовищем. Діалектика їх взаємодії така, що зовнішні умови, формуючи джерела та інструментальну базу підприємництва, виступають в якості фактору, що визначає зміст і вектор реалізації підприємницької функції, а

значить, і внутрішні умови, що є похідними по відношенню до зовнішніх [1].

Промисловий сектор України виступає важливим системоутворюючим чинником економічного розвитку країни, певним чином позначається на всіх інших її сферах та галузях. Промисловість є наймасштабнішим сектором економіки України. В економіці країни роль промисловості є провідною та Україна має значний потенціал для розвитку даної галузі [1].

Аналіз промисловості доцільно розпочати з огляду основних макроекономічних показників розвитку економіки України представлено в таблиці 1.

Таблиця 1. Основні макроекономічні показники розвитку економіки України

Показники	Од. виміру	Фактичні значення			Темпи зміни, %			Прогнозні значення		
		2019 рік	Минулий 2020 рік	Звітний 2021 рік	2020 до 2019, %	2021 до 2020, %	Середній	2022	2023	2024
1. Темп росту ВВП	%	3,2	-4,2	3,2	-131,3	-76,2	-103,7	-3,3	3,4	-3,6
2. Індекс інфляції	%	104,1	105	110	100,9	104,8	102,8	113,1	116,3	119,5
3. Ставка НБУ (безризикова ставка відсотку)	%	13,5	6	9	44,4	150,0	97,2	8,8	8,5	8,3
4. Середній відсоток за кредит	%	17	8,6	7,5	50,6	87,2	68,9	5,2	3,6	2,5
5. Ставка податку на прибуток	%	18	18	18	100,0	100,0	100,0	18,0	18,0	18,0
6. Ставка ПДВ	%	20	20	20	100,0	100,0	100,0	20,0	20,0	20,0
7. Мінімальна заробітна плата	грн.	4173	5000	6250	119,8	125,0	122,4	7650,6	9365,0	11463,6
8. Середня заробітна плата	грн.	10497	11591	14018	123,7	114,8	119,2	12516,6	14924,7	17796,2

Джерело: складено авторами за матеріалами [2-5]

Відповідно до даних наведених в таблиці 1 доцільно зробити висновок в цілому про позитивний характер зміни макроекономічних показників розвитку України. Зокрема, за 2016-2018 роки спостерігається збільшення темпу росту ВВП, скорочення темпу інфляції та зростання мінімальної і середньої заробітних плат.

Враховуючи темпи змін показників за досліджувані роки нами було визначено середній темп змін на основі якого здійснено прогнозування показників. Таким чином, зазначимо, що позитивна тенденція буде зберігатися і протягом 2019-2021 рр.

Україна має значний потенціал для розвитку промисловості. Це зумовлено тим, що промисловість є одним з провідних сегментів економіки країни, що визначає рівень економічного розвитку, можливості участі у світовій організації торгівлі. В промисловості формуються кошти, які спрямовуються на її розширене відтворення, і вона є активним фактором науково-технічного прогресу.

Проаналізуємо динаміку основних показників розвитку промислових підприємств України за 2019-2020 роки (табл. 2).

Таблиця 2. Динаміка основних показників розвитку промислових підприємств України за 2019-2020 роки

Показники	Минулий 2019 рік	Звітний 2020 рік	Абсолютне відхилення, +/-	Темп зміни, %
1	2	3	4	5
Обсяг реалізованої продукції підприємств промисловості, млн. грн.	3289388,9	3524673,6	235284,6	107,2
Обсяг виробленої продукції підприємств промисловості, млн. грн.	2933989,3	2902253,0	-31736,3	98,9
Основні засоби промисловості (на кінець року), млн. грн.	1416962,2	1480053,7	63091,5	104,5
Рентабельність операційної діяльності промислових підприємств, %	3,3	7,7	4,4	233,3

Продовження таблиці 2

1	2	3	4	5
Частка прибуткових підприємств промисловості, %	73,4	62,7	-10,7	85,4
Кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання в промисловості, осіб.	2254441,0	2184999,0	-69442,0	96,9
Кількість найманих працівників у суб'єктів господарювання в промисловості, осіб.	2152510,0	2098458,0	-54052,0	97,5
Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників у промисловості, грн.	13651,7	14887,4	1235,7	109,1

Джерело: складено авторами за матеріалами [5]

Як видно з розрахунків (табл. 2) за останні роки просліджується позитивна динаміка змін обсягу реалізованої продукції підприємств промисловості, зокрема темп зміни у 2020 році склав 107,2%, що на 235284,6 млн. грн. менше, ніж минулого року. Обсяг виробленої продукції підприємств промисловості скоротився на 1,1% (31736,3 млн. грн.).

Позитивна динаміка відмічається також в зміні основних засобів промисловості, а саме збільшення на 4,5%.

Показовими показниками ефективності підприємств промисловості є рентабельність операційної діяльності та частка прибуткових підприємств промисловості. Так, рентабельність операційної діяльності промислових підприємств збільшилася в 2,33 рази, однак частка прибуткових підприємств промисловості скоротилася на 14,6% в звітному році.

Динаміка кількості зайнятих та найманих працівників у суб'єктів господарювання в

промисловості в звітному році має негативну тенденцію. Так, кількість зайнятих працівників у суб'єктів господарювання в промисловості скоротилася на 3,1%, а саме на 69442,0 осіб. Кількість найманих працівників у суб'єктів господарювання в промисловості скоротилася на 2,5%, а саме на 54052,0 осіб.

Середньомісячна номінальна заробітна плата найманих працівників у промисловості у звітному році збільшилася на 9,1% і склала 14887,4 грн.

При аналізі стану та ефективності функціонування галузі промисловості вагоме місце посідає аналіз обсягу реалізації продукції та операційної рентабельності загалом по галузі та в розрізі видів економічної діяльності.

Аналіз обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств України за видами економічної діяльності у 2020-2021 роках представлено в табл. 3.

Таблиця 3. Аналіз обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств України за видами економічної діяльності за 2020-2021 роки

№	Вид діяльності	Минулий 2020 рік		Звітний 2021 рік		Абсолютне відхилення, +/-	Темп зміни, %
		млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку		
1	2	3	4	5	6	7	8
	Промисловість	3236369,1	100,0	4678908,6	100,0	1442539,5	144,6
1	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	361685,4	11,2	597088,9	12,8	235403,5	165,1
2	Переробна промисловість	1879375,3	58,0	2618398,1	55,9	739022,8	139,3
2.1	виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	678844,4	21,0	842596,4	18,0	163752,0	124,1
2.2	текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	33043,1	1,0	42456,7	0,9	9413,6	128,5
2.3	виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	101782,9	3,1	141718,4	3,0	39935,5	139,2
2.4	виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	70856,4	2,2	121251,5	2,6	50395,1	171,1
2.5	виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	81139,9	2,5	122722,7	2,6	41582,8	151,2
2.6	виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	42408,0	1,3	50633,8	1,1	8225,8	119,4

Продовження таблиці 3

1	2	3	4	5	6	7	8
2.7	виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	198261,3	6,1	270329,8	5,8	72068,5	136,4
2.8	металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин та устаткування	397501,7	12,3	679491,0	14,5	281989,3	170,9
2.9	машинобудування	197343,6	6,1	243473,3	5,2	46129,7	123,4
2.9.1	виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	15741,0	0,5	19149,6	0,4	3408,6	121,7
2.9.2	виробництво електричного устаткування	35850,0	1,1	47930,4	1,0	12080,4	133,7
2.9.3	виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	72490,3	2,2	91252,7	2,0	18762,4	125,9
2.9.4	виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	73262,3	2,3	85140,6	1,8	11878,3	116,2
2.10	виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	78194,0	2,4	103724,5	2,2	25530,5	132,7
3	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	953589,4	29,5	1412574,8	30,2	458985,4	148,1
4	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	41719,0	1,3	50846,8	1,1	9127,8	121,9

Джерело: складено авторами за матеріалами [5]

Аналіз обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств України за видами економічної діяльності дає можливість відмітити позитивну тенденцію, зокрема загальний обсяг збільшився на 44,6%, а саме на 1442539,5 млн. грн. Найбільших змін зазнали добувна промисловість і розроблення кар'єрів (темп зміни 165,1%) та постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (темп зміни 148,1%).

Обсяг реалізованої продукції переробної промисловості збільшився на 39,3%, що відбулося в значній мірі за рахунок зростання виробництва коксу та продуктів нафтоперероблення на 71,1% та металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів, крім виробництва машин та устаткування на 70,9%.

Аналіз рентабельності операційної діяльності промислових підприємств України за представлено в таблиці 4.

Таблиця 4. Аналіз рентабельності операційної діяльності промислових підприємств України за 2020-2021 рр.

№	Вид діяльності	Минулий 2020 рік	Звітний 2021 рік	Абсолютне відхилення, +/-	Темп зміни, %
1	2	3	4	5	6
	Промисловість	3,3	16,3	13,0	493,9
1	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	22,2	77,2	55,0	347,7
2	Переробна промисловість	3,6	12,4	8,8	344,4
2.1	виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	6,7	4,9	-1,8	73,1
2.2	текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	2,3	12,1	9,8	526,1
2.3	виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	10,2	13,2	3,0	129,4
2.4	виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	7,0	19,0	12,0	271,4
2.5	виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	-19,8	25,1	44,9	-126,8
2.6	виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	19,8	21,3	1,5	107,6
2.7	виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	9,5	12,3	2,8	129,5

Продовження таблиці 4

1	2	3	4	5	6
2.8	металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування	-0,4	20,8	21,2	-5200,0
2.9	машинобудування	3,6	3,3	-0,3	91,7
2.9.1	виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	8,2	6,6	-1,6	80,5
2.9.2	виробництво електричного устаткування	4,6	-0,8	-5,4	-17,4
2.9.3	виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	5,5	2,9	-2,6	52,7
2.9.4	виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	1,0	4,7	3,7	470,0
2.10	виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	2,2	5,8	3,6	263,6
3	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-4,2	3,8	8,0	-90,5
4	Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	-4,6	-5,5	-0,9	119,6

Джерело: складено авторами за матеріалами [5]

Аналіз рентабельності операційної діяльності промислових підприємств України дає можливість дійти висновку, що загалом промисловість відмічається позитивною тенденцією змін, оскільки рентабельність у 2021 році порівняно з минулим збільшилася в 4,9 рази.

Рентабельність операційної діяльності добувної промисловості і розроблення кар'єрів зросла в 3,5 рази, переробної промисловості в 3,4 рази. Аналізуючи більш детально переробну промисловість можна відмітити значні зміни за рентабельністю текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів зі шкіри та

інших матеріалів (збільшення в 5,3 рази), а також за рентабельністю виробництва автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів (збільшення в 4,7 рази). Проте найбільших позитивних змін зазнало металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім машин і устаткування, яке у звітному році збільшилося в 52 рази.

Досліджуючи більш детально діяльність промислових підприємств України важливо здійснити аналіз чистого прибутку (збитку), результати чого представлено в таблиці 5.

Таблиця 5. Аналіз чистого прибутку (збитку) промислових підприємств України за 2019-2021 роки

Показники	2019 рік	Минулий 2020 рік	Звітний 2021 рік	Абсолютне відхилення, +/-	Темп зміни, %
Чистий прибуток (збиток), млн. грн.	129494,0	-54865,5	321833,6	376699,1	-586,6
Підприємства, які одержали прибуток					
у % до загальної кількості підприємств	73,4	62,7	74,9	12,2	119,5
фінансовий результат, млн грн	192131,1	99651,6	374436,5	274784,9	375,7
Підприємства, які одержали збиток					
у % до загальної кількості підприємств	26,6	37,3	25,1	-12,2	67,3
фінансовий результат, млн. грн.	62637,1	154517,1	52602,9	-101914,2	34,0

Джерело: складено авторами за матеріалами [5]

За результатами аналізу чистого прибутку (збитку) промислових підприємств України за 2019-2021 роки можна зробити відмітити, що у 2019 році підприємства отримали прибуток у сумі 129494,0 млн. грн., у 2020 році підприємства отримало збиток в розмірі 54865,5 млн. грн. Значні позитивні зміни відмічаються у 2021 році, коли підприємства отримали прибуток в сумі 321833,6 млн. грн. У 2021 році зросла частка підприємств, які отримали прибуток на 12,2% і відповідно їх фінансовий результат зріс на 274784,9 млн. грн.

Висновки

Проведене дослідження з теми «Стан та ефективність розвитку промисловості в Україні» принесло такі результати:

- розглянули основні макроекономічні показники розвитку економіки України,
- проаналізували динаміку основних показників розвитку промислових підприємств країни,
- здійснили аналіз обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) промислових підприємств України за видами економічної діяльності,
- провели аналіз рентабельності операційної діяльності промислових підприємств,
- здійснили аналіз чистого прибутку (збитку) промислових підприємств України.

Abstract

In modern business conditions, industry is of key importance for the development of the domestic economy. Since the industrial sector has a strong enough influence on the socio-economic state of the country, a thorough study of this industry plays an important role. Thus, the analysis of the state and the assessment of the efficiency of industry in Ukraine takes a priority place in the system of modern scientific research and necessitates further research in this field.

The purpose of the article is to analyze the state and assess the efficiency of industry in Ukraine.

The main tasks of the article are:

- overview of the main macroeconomic indicators of the development of the economy of Ukraine,
- analysis of the dynamics of the main indicators of the development of industrial enterprises of the country,
- analysis of the volume of sold products (goods, services) of industrial enterprises of Ukraine by types of economic activity,
- analysis of the profitability of the operational activity of industrial enterprises,
- analysis of net profit (loss) of industrial enterprises of Ukraine.

The following methods were used in the study: the method of analysis in synthesis, the method of classification, generalization, and grouping.

Thus, carrying out an analysis of the state and carrying out an assessment of the efficiency of industry in Ukraine solves the current issues and acts as a basis for further research in this field.

Список літератури:

1. Дашко І.М. Аналіз сучасного стану розвитку промислової галузі України. Електронне наукове фахове видання «Ефективні економіка». 2020. №3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/88.pdf.
2. Міністерство фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.mof.gov.ua>.
3. Мініфін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua>.
4. Міністерство економіки України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.
5. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

References:

1. Dashko, I.M. (2020). Analysis of the current state of development of the industrial sector of Ukraine. Electronic scientific specialist publication "Efficient Economics", vol. 3. Retrieved from: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/88.pdf [in Ukrainian].
2. Ministry of Finance of Ukraine. Retrieved from: <https://www.mof.gov.ua> [in Ukrainian].
3. Ministry of Finance. Retrieved from: <https://minfin.com.ua> [in Ukrainian].
4. Ministry of Economy of Ukraine. Retrieved from: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> [in Ukrainian].
5. State Statistics Service of Ukraine. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].

Посилання на статтю:

Брагіна О.С. Стан та ефективність розвитку промисловості в Україні / О.С. Брагіна, І.О. Забродна // *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. – 2023. – № 2 (66). – С. 20-25. – Режим доступу до журн.: <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No2/20.pdf>.
DOI: 10.15276/ETR.02.2023.3. DOI: 10.5281/zenodo.8154887.

Reference a Journal Article:

Brahina O.S. State and Efficiency of Industrial Development in Ukraine / O.S. Brahina, I.O. Zabrodna // *Economics: time realities. Scientific journal*. – 2023. – № 2 (66). – P. 20-25. – Retrieved from <https://economics.net.ua/files/archive/2023/No2/20.pdf>.
DOI: 10.15276/ETR.02.2023.3. DOI: 10.5281/zenodo.8154887.

